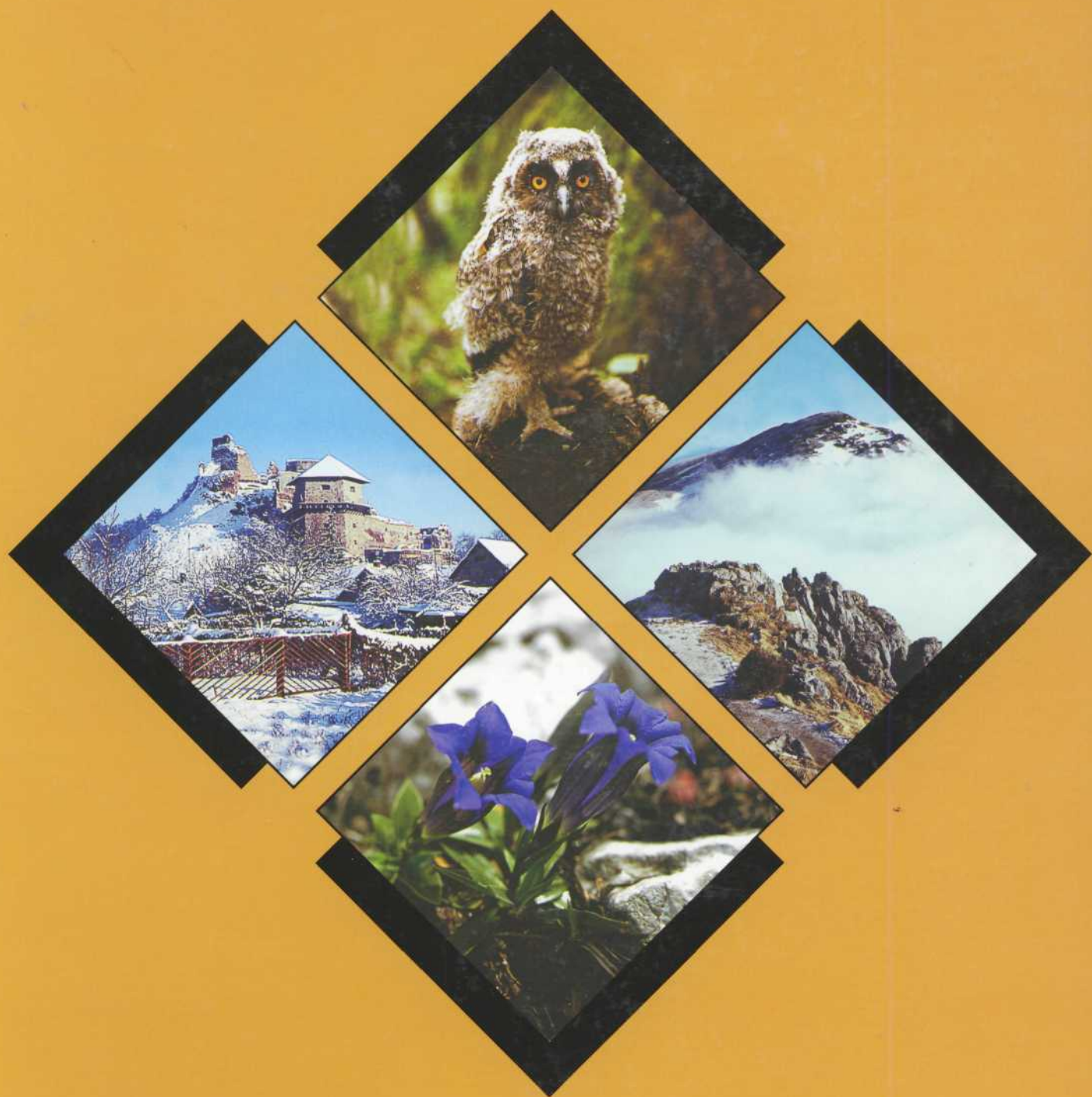

**MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

**SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 1995**

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

**SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 1995**

SLOVENSKÁ AGENTÚRA
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

VII.

STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Hlavnými nástrojmi starostlivosti o životné prostredie, ktorú predstavuje jeho ochrana a tvorba, sú pranie právne nástroje, ďalej nepriame ekonomické nástroje, výchova, vzdelávanie ako aj informovanie verejnosti.

◆ EKONOMIKA STAROSTLIVOSTI O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

• EKONOMIKA STAROSTLIVOSTI O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Štátny rozpočet a investičná politika

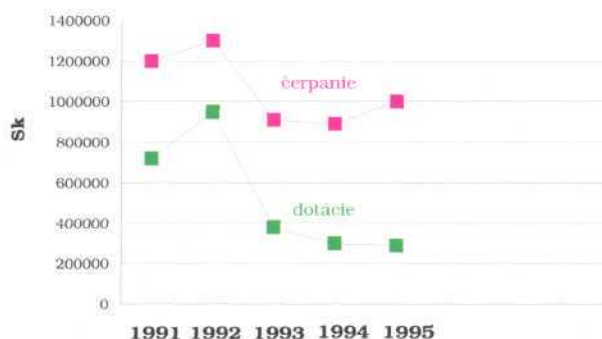
Výdavky zo štátneho rozpočtu SR v kapitole MŽP SR predstavovali v roku 1995 1 404 844 tis. Sk, čo oproti roku 1994 je nárast o 300 422 tis. Sk. Z uvedeného objemu finančných prostriedkov dotácia do štátneho fondu životného prostredia (ŠFŽP) SR predstavovala 250 000 tis. Sk, čo je najnižšia dotácia od roku 1991-

Graf č. VII. 1 Skutočné výdavky štátneho rozpočtu v kapitole MŽP SR (tis. Sk)

Zdroj: MŽP SR

Graf č. VII.2 Prehľad vývoja čerpania prostriedkov zo ŠFŽP SR a dotácií zo ŠR do neho (tis. Sk)

Zdroj: MŽP SR

Finančné prostriedky súvisiace s ochranou ŽP boli zo ŠR SR poskytované formou dotácií prostredníctvom rozpočtových kapitol príslušných ministerstiev a prostredníctvom ŠFŽP SR.

Na celkovej sume 2 618 270 tis. Sk sa Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (MŽP SR) podieľalo čiastkou 1 200 481 tis. Sk (45,8%). Na zvyšku, t.j. 1 417 789 tis. Sk (54,2%) sa podieľalo Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky (MP SR) sumou 970 242 tis. Sk (37,1%), Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (MZ SR) 147 313 tis. Sk (5,6%), Ministerstvo obrany Slovenskej republiky (MO SR) 145 908 tis. Sk (5,6%), Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (MK SR) 5 150 tis. Sk (0,2%), Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky (MH SR) 2 592 tis. Sk (1,3%), Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (MV SR) 29 991 tis. Sk (1,3%), Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky (MS SR) 14 740 tis. Sk (0,5%), Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (MPSVaR SR) 35 875 tis. Sk (1,4%), Ministerstvo financií Slovenskej republiky (MF SR) 150 tis. Sk a Ministerstvo školstva (MŠ SR) 35 828 tis. Sk (1,3%).

Y rámci jednotlivých rezortov najväčší podiel pripadá na ostatné vodohospodárske akcie. Na ich financovanie bolo vynaložených 1 201 989 tis. Sk, čo predstavuje 54,9%.

Tabuľka č.VIII Environmentálne investície rezortov SR financované zo štátneho rozpočtu a zo ŠFŽP za rok 1995 (tis. Sk)

Rezort	ČOV a kanalizácie	Ostatné VH akcie	Odpadové hospodárstvo	Ochrana ovzdušia	Spolu	%
MŽP SR	355 385	384 552	123 315	337 229	1 200 481	45,8
MP SR	240 012	730 230	-	-	970 242	37,1
MS SR	1 690	1 250	-	11 800	14 740	0,6
MPSVaR SR	14 387	2 051	-	19 437	35 875	1,4
MO SR	21 042	59 706	-	65 160	145 908	5,6
MK SR	-	-	-	5 150	5 150	0,2
MZ SR	29 370	14 069	11 253	92 621	147 313	5,6
MH SR	1 592		-	31 000	32 592	1,3
MV SR	9 634	7 545	-	12 812	29 991	1,1
MŠ SR	2 275	2 586	-	30 967	35 828	1,3
MF SR	150	-	-	-	150	-
Spolu	675 537	1 201 989	134 568	606 176	2 618 270	100,0

Zdroj: MŽP SR

Štátny fond životného prostredia SR

Štátny fond životného prostredia Slovenskej republiky je základným zdrojom financovania environmentálnych projektov. V roku 1995 bolo po odporúčení Radou fondu schválených ministrom životného prostredia SR celkom **962 žiadostí** (869 v roku 1994) o prostriedky fondu. Na základe vydaných rozhodnutí boli uzavreté dohody o poskytnutí prostriedkov fondu v celkovej výške **1 200 481 tis. Sk** (1 075 368 tis. Sk v roku 1994).

Tabuľka č.MI.2 Prostriedky poskytnuté ŠFŽP SR na základe vydaných rozhodnutí v roku 1995

Sektor	Počet	tis. Sk
Vodovody	209	261 782
ČOV a kanalizácie	216	355 385
Ochrana ovzdušia	270	337 229
Odpadové hospodárstvo	131	123 315
Ochrana prírody	81	13 901
Ostatné akcie (výskum, propagácia, vodohospodárske a iné akcie)	55	108 869
Spolu	962	1 200 481

Zdroj: MŽP SR

Na likvidáciu priamych následkov **havarijného znečistenia** životného prostredia boli na základe vydaných rozhodnutí ministra životného prostredia uvoľnené prostriedky fondu u 4 akcií, vo výške **210 284 Sk** (v roku 1994 u 5 akcií vo výške 6 470 tis. Sk).

K 31- 12. 1995 bolo z dotácií poskytnutých v roku 1995 **skutočne čerpaných** celkom **1 022 955 tis. Sk** (896 445 tis. Sk v roku 1994).

Tabuľka č.VII.3 Prehľad poskytnutých a skutočne čerpaných prostriedkov zo ŠFŽP SR za rok 1994 a 1995 (tis. Sk)

Sektor	1994		1995	
	Poskytnuté finančné prostriedky	Skutočne čerpané finančné prostriedky	Poskytnuté finančné prostriedky	Skutočne čerpané finančné prostriedky
Vodovody	190 300	152 943	261 782	199 926
ČOV a kanalizácie	348 307	297 433	355 385	272 345
Ochrana ovzdušia	302 362	247 325	337 229	276 965
Odpadové hosp.	162 251	111 175	123 315	98 190
Ochrana prírody	10 577	8 489	13 901	10 383
Ostatné akcie	61 571	79 080	108 869	165 074
Spolu	1 075 368	896 445	1 200 481	1 022 873
Havárie	6 470	-	210	82

Zdroj: MŽP SR

Vybrané ekonomické nástroje na zlepšovanie životného prostredia

Ekonomické nástroje tvorby a ochrany životného prostredia sú chápané ako súčasť komplexu nástrojov riadenia hospodárstva, ktorých výber je cieľovo determinovaný a v určitých prípadoch časovo ohraničený.

V oblasti **platieb za znečisťovanie** došlo v roku 1995 oproti roku 1994 k nárastu v celkovom objeme 107 mil. Sk, v oblasti **platieb za využívanie prírodných zdrojov** mimo odvodov za záber pôdy došlo k nárastu v celkovom objeme 291 mil. Sk.

Tabuľka č.VII.4 Príjmy vybraných ekonomických nástrojov uplatňovaných v roku 1995
porovnané s rokom 1994 (mil. Sk)

Druh platby	1994	1995	Rozdiel	Príjemca
Platby za znečisťovanie:				
Poplatky za znečisťovanie ovzdušia	360	388	+ 28	ŠFŽP
Odplaty za vypúšťanie odpadových vôd	222	206	- 16	ŠFŽP
Poplatky za ukladanie odpadov	53	148	+ 95	ŠFŽP
Platby za využívanie prírodných zdrojov:				
Odplaty za odber podzemnej vody	19	17	- 2	ŠFŽP,ŠVF*
Odplaty za odber povrchovej vody	864	893	+ 29	podniky povodia
Odplaty za odber vody z verejných vodovodov	2 159	2 207	+ 48	vodárne a kanalizácie
Odvody za záber poľnohospodárskej pôdy	138	248	+ 110	ŠF OZPPF
Odvody za záber lesnej pôdy	18	48	+ 30	ŠF ZL
Úhrady za vydobyté nerasty	98	174	+ 76	ŠR SR

* od roku 1995 odplaty za odber podzemnej vody sú príjmom Štátneho vodohospodárskeho fondu (ŠVF)

Zdroj: MŽP SR

Tabuľka č.VII.5 Pokuty uložené orgánmi štátnej správy pre životné prostredie (tis. Sk)
(príjem ŠFŽP)

Sektor	1994	1995	Rozdiel
Ochrana ovzdušia	7 878	3 512	- 4 366
Ochrana vôd	11 480	10 152	- 1 328
Odpady	18 261	17 517	- 744
Ochrana prírody	401	1 144	+ 743
Spolu	38 020	32 325	- 5 695

Zdroj: MŽP SR

V **ochrane ovzdušia** bolo najviac **pokút** uložených v roku 1995 v okresoch Trnava (48), Banská Bystrica (33), Trebišov (27). Najväčšiu výšku dosahovali pokuty v okresoch Žilina (599 tis. Sk), Trebišov (592 tis. Sk), hlavné mesto SR Bratislava (317 tis. Sk). Najviac pokút však bolo zaplatených v okresoch Trnava (37), Banská Bystrica (22) a hlavné mesto SR Bratislava (16). Zaplatená výška pokút bola najvyššia v okresoch Prievidza (212 tis. Sk), Trebišov (151 tis. Sk) a Žilina (135 tis. Sk).

Na úseku **ochrany a bilancie vôd** najviac **pokút** uložili v okresoch Banská Bystrica (65), Humenné (43) a Prievidza (38). Najväčšiu výšku dosiahli pokuty v okresoch Košice - mesto (1 128 tis. Sk), Prievidza (956 tis. Sk) a Banská Bystrica (804 tis. Sk). Najviac pokút bolo zaplatených v okresoch Prievidza (33), Trnava (31) a Liptovský Mikuláš (30), pričom výška zaplatených pokút bola najvyššia v okresoch Prievidza (856 tis. Sk), Košice - mesto (738 tis. Sk) a Trnava (451 tis. Sk).

Na úseku **odpadového hospodárstva** najviac **pokút** uložili v okresoch Galanta (59), Prešov (48) a hlavné mesto SR Bratislava (47). Najväčšiu výšku dosiahli pokuty v hlavnom meste SR Bratislava (3 170 tis. Sk), okresoch Nitra (2 135 tis. Sk) a Galanta (1 838 tis. Sk). Najviac pokút bolo zaplatených v okresoch Galanta (15), Nitra (9) a Liptovský Mikuláš (7). Výška zaplatených pokút bola najvyššia v okresoch Galanta (317 tis. Sk), Nitra (270 tis. Sk) a Liptovský Mikuláš (200 tis. Sk).

Na úseku **ochrany prírody a krajiny** najviac **pokút** uložili v okresoch Rožňava (27), Humenné (26) a Žilina (23), pričom najväčšiu výšku dosiahli pokuty v okresoch Dolný Kubín (321 tis. Sk), hlavné mesto SR Bratislava (186 tis. Sk) a Trnava (58 tis. Sk). Najviac pokút bolo zaplatených v okresoch Humenné (10), Dolný Kubín a Trnava (9), Nitra, Žiar nad Hronom a Žilina (8). Výška zaplatených pokút bola najvyššia v okresoch Trebišov (32 tis. Sk), Trnava (28 tis. Sk) a Maitin (26 tis. Sk).

Investície na celkovú ochranu životného prostredia

Investície vynaložené v SR na financovanie celkov-ej **ochrany životného prostredia** sa bez zohľadnenia cenového rastu zvýšili od roku 1990 do roku 1995 s indexom 342 %.

Tabuľka č.VII.6 Investície na ochranu životného prostredia (mil. Sk)

Ukazovateľ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	Index 1995/1990
Spolu v tom	2 204	5 267	7 720	8 534	7 008	7 553	342,70
Na ochranu čistoty vôd	1 390	2 555	3 524	3 439	3 421	2 982	214,53
Na ochranu čistoty ovzdušia	596	2 248	3 459	3 596	2 478	3 581	600,84
Na využitie a likvidáciu odpadu	218	464	692	1 208	965	921	422,48
Na rekultiváciu pôdy	-	-	5	10	29	31	-
Na obmedzenie fyzikálnych faktorov	-	-	40	281	115	40	-

Zdroj: ŠÚ SR

◆ ENVIRONMENTÁLNE PRÁVO

Dotváranie sústavy environmentálneho práva

V roku 1995 sa pokračovalo v posilňovaní **právnych úprav ovplyvňujúcich tvorbu a ochranu životného prostredia**. Ide napríklad o tieto právne predpisy:

- Zákon NR SR č. 136/1995 Z.z. o odbornej spôsobilosti na vybrané činnosti vo výstavbe a o zmene a doplnení zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov
- Zákon NR SR č. 154/1995 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 51/1988 Zb. o banskej činnosti, výbušnách a o štátnej banskej správe v znení zákona SNR č. 499/1991 Zb.
- Zákon NR SR č. 199/1995 Z.z. ktorých sa mení a dopĺňa zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) a dopĺňa sa zákon č. 138/1973 Zb. o vodách (vodný zákon)
- Zákon NR SR č. 256/1995 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č.309/1991 Zb o ochrane ovzdušia pred znečisťujúcimi látkami (zákon o ovzduší) a ktorým sa dopĺňa zákon SNR č. 134/1992 Zb. o štátnej správe ochrany ovzdušia v znení zákona NR SR č. 148/1994 Z.z.
- Zákon NR SR č. 265/1995 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon SNR č. 100/1977 Zb. o hospodárení v lesoch a štátnej správe lesného hospodárstva v znení neskorších predpisov
- Nariadenie vlády SR č. 290/1995 Z.z., ktorým sa vyhlasuje závažná časť územného plánu veľkého územného celku Zemplínsky región
- Vyhláška MŽP SR č. 52/1995 Z.z. o zozname odborne spôsobilých osôb na posudzovanie vplyvov činností na životné prostredie
- Vyhláška MŽP SR č.53/1995 Z.z. ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška č. 111/1993 Z.z. o vydávaní odborných posudkov vo veciach ochrany ovzdušia alebo odpadov, ustanovovaní osôb oprávnených na vydávanie posudkov a o overovaní odbornej spôsobilosti týchto osôb
- Vyhláška MŽP SR č. 103/1995 Z.z. ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MŽP SR č. 112/1993 Zb. o vymedzení oblastí vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia a o prevádzke smogových varovných a regulačných systémov

- Vyhláška MŽP SR č. 299/1995 Z.z. o podmienkach na udeľovanie oprávnenia na vykonávanie meraní emisií a imisií a o zásadách výkonu tejto činnosti
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva SR č. 79/1995 Z.z o lesnej stráži
- Vyhláška Ministerstva hospodárstva SR č. 14/1995 Z.z. o podmienkach tvorby, poskytovania a použitia prostriedkov Štátneho fondu likvidácie jadrovoenergetických zariadení a nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi.

Ministerstvo zahraničných vecí SR oznámilo (č. 60/1995 Z.z.), že SR pristúpila k Bazilejskému dohovoru o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní.

Posudzovanie vplyvov na životné prostredie

V septembri 1994 nadobudol účinnosť **zákon NR SR č. 127/1994 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie**.

Účelom zákona je zabezpečiť komplexné odborné a verejné posúdenie pripravovaných stavieb, zariadení a iných činností pred rozhodnutím o ich povolení podľa osobitných predpisov, ako aj niektorých rozvojových koncepcií z hľadiska ich predpokladaného vplyvu na životné prostredie.

Za rok účinnosti zákona bolo na MŽP SR predložených cca **210 požiadaviek** na posúdenie činnosti, z ktorých 133 bolo zaradených do procesu posudzovania. U 77 predložených činností bolo rozhodnuté, že vzhľadom na to, že nespĺňajú kritériá zaradenia do procesu posudzovania, nebudú podľa predmetného zákona posudzované.

U 43 činností MŽP SR po vykonaní zisťovacieho konania rozhodlo, že vzhľadom na ich nepodstatný vplyv na životné prostredie nie je potrebné v procese posudzovania pokračovať.

Z posudzovaných činností najpočetnejšiu skupinu tvorili činnosti súvisiace **s nakladaním s odpadmi (43 zámerov)** a posudzovanie **vplyvu výstavby diaľnic a ciest (21 úsekov)**.

Záverečné stanoviská, ktoré v hodnotenom období vydalo MŽP SR, boli vo všetkých prípadoch súhlasné s návrhom opatrení na zníženie vplyvu na životné prostredie. Jediné záporné záverečné stanovisko vydalo MŽP SR k výstavbe malých vodných elektrární na rieke Orava.

V hodnotenom období došlo v zmysle zákona k posúdeniu Vodohospodárskej koncepcie, ktorá už predtým bola prijatá vládou SR.

◆ ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA

Aktivity pri príležitosti roka ochrany európskej prírody

Rok 1995 bol Rokom ochrany európskej prírody **European Conservation Year - ENCY 1995**, ktorý iniciovala **Rada Európy** a ku ktorému sa pripojilo viac ako 40 krajín. Rada Európy vyzvala všetky členské štáty, aby sa k iniciatíve pripojili prípravou a plnením celospoločenského programu.

V Slovenskej republike vznikol **celospoločenský program** k ENCY 1995 za účasti všetkých ministerstiev, viacerých verejnoprávnych inštitúcií, odborných organizácií a mimovládnych organizácií. Okrem účelových prostriedkov vlády vyčlenených na jeho realizáciu (v celkovej sume 10 296 000.- Sk), boli vopred plánované činnosti financované tak zo štátneho rozpočtu, iných zdrojov (napríklad zo Štátneho fondu životného prostredia SR), ako aj z príspevkov sponzorov. Z prostriedkov ENCY 1995 bolo vydaných približne 30 cenných publikácií a desiatky propagačných materiálov. Motív ENCY 1995 zviditeľnený na predmetoch dennej spotreby, príležitostných známkach, kalendároch, zápalkových krabičkách a pod. prispel k ďalšej propagácii tohto podujatia.

Program k ENCY 1995 pozostával z troch typov podujatí :

- **činnosť na propagáciu a zlepšenie informovanosti občianskej verejnosti**
- **konferencie a semináre pre odbornú verejnosť**
- **konkrétne projekty na zlepšenie stavu prírody, hlavne mimo chránených území.**

Uskutočnil sa celý rad výstav, festivalov, konferencií a seminárov so zameraním na propagáciu významu ochrany prírody a šetrného využívania prírodných zdrojov.

Na ochranu prírody boli tematicky zamerané i niektoré tradičné výstavy a festivaly, ako je napr. Medzinárodný festival filmov, televíznych programov a videoprogramov **ENYIROFILM** a výstava platidiel s prírodným motívom **EKOFINEX**.

Veľmi pozitívne možno hodnotiť podujatia so širokým záujmom verejnosti, ako boli oslavy **Dňa Zeme** pri Štrkoveckom jazere v Bratislave, kde bolo viac ako tritisíc zúčastnených. Osobitný význam boli venované činnosti pre deti a mládež. Vo väčšine okresov sa uskutočnili prehliadky filmov s problematikou životného prostredia, spolu so sprievodnými

akciami, súťaže detských výtvarných prác k ENCY 1995 „Príroda očami detí“, netradičné poznávacie a zábavné súťaže o prírode, ale i tematické exkurzie do prírodných lokalít. Vo zvýšenej miere sa využívali tradičné podujatia, napríklad Deň Zeme, Dni ochrany prírody, Svetový deň životného prostredia, Deň detí, tábory ekologickej výchovy.

Ukončením ENCY 1995 bola medzinárodná konferencia Rady Európy s témou "Úloha miestnych a regionálnych samospráv pri ochrane prírody v mestách", na ktorej sa zúčastnilo 110 zahraničných hostí z 28 európskych krajín a približne 170 účastníkov zo Slovenskej republiky. Spomínaná konferencia prispela taktiež k rozvoju spolupráce samospráv a štátnych orgánov pri ochrane prírody miest.

Uvedené akcie, ktoré prebehli v rámci **Roka ochrany európskej prírody** prispeli okrem iného aj k rozvoju pozitívneho povedomia a postojov ľudí k prírode.

Envirofilm 1995

ENVIROFILM 1995 - medzinárodný festival filmov, televíznych programov a videoprogramov s tematikou ochrany prírody a životného prostredia- sa konal v septembri v Banskej Bystrici a vo Zvolene pod záštitou Ministerstva životného prostredia SR a bol jednou z aktivít k ENCY 1995. Celkovo bolo do súťaže prihlásených 83 filmov z 18 krajín Európy a USA.

V rámci festivalu ENVIROFILM 1995 sa uskutočnil medzinárodný seminár "Ťažké kovy a bezolovnatý benzín" za účasti 46 expertov zo zahraničia, organizovaný v spolupráci so Svetovou bankou a OECD a medzinárodný seminár "Informačná podpora environmentálneho vzdelávania", organizovaná za spoluúčasti Britskej rady na Slovensku a lektorov z Nemecka.

Ocenených bolo 11 filmov.

Hlavnú cenu 1995 získal film **Bocian biely** (Španielsko).

- 1. cenu v kategórii ochrana zložiek životného prostredia získal film **Kal odpadových vôd : Odpad alebo hnojivo ?** (Dánsko)
- 1. cenu v kategórii ochrana prírody a krajiny získal film **Život medveďa** (Nórsko)
- 1. cenu v kategórii ochrana zdravia, obytného a pracovného prostredia získal film **Hrozba ťažkých kovov** (Slovensko)
- 1. cenu v kategórii ochrana kultúrneho dedičstva získal film **Banská Štiavnica** (Slovensko)
- 1. cenu v kategórii environmentálna výchova, propagácia, občianske aktivity a rôzne iné aspekty týkajúce sa životného prostredia získal film **Ekologická výchova** (Česká Republika)
- Cenu primátora mesta Banská Bystrica za aktuálne riešenie ekologických problémov v mestách a ich okolí získal film **Energia zo Slnka** (Slovensko)
- Cenu primátora mesta Zvolen za originálny príspevok v oblasti ochrany lesov získal film **BALANCA - Strom zelenajúci sa v období sucha** (Španielsko)

- * Cenu Ministerstva školstva SR za aktuálny prínos k environmentálnej výchove získal film **Program s myšou : Odpadková myš** (Nemecko)
- * Cenu Ministerstva kultúry SR za obsahovo aktuálny príspevok k ochrane kultúrneho dedičstva a historických pamiatok získal film **Kamenné dejiny** (Slovensko)
- * Cenu Ministerstva životného prostredia za obsahovo aktuálny príspevok k ENCY 95 získal film **Mŕtve vtáky v Navarre** (Španielsko).

Vítazné filmy festivalu sa stali majetkom SAŽP, ktorá ich bude využívať pri environmentálnej výchove a pri cieľavedomom prehľbovaní environmentálneho povedomia u žiakov a študentov na všetkých úrovniach výchovno - vzdelávacieho procesu.

